

اثر رفاهی خروج مهاجران خارجی بر سیاست نان ارزان در ایران

سید صفدر حسینی و سهیل رضائی *

تاریخ دریافت: ۱۳۸۷/۴/۲۴ تاریخ پذیرش: ۱۳۸۸/۳/۶

چکیده

هدف این مطالعه، بررسی اثر رفاهی خروج مهاجران بر مزادهای مصرف‌کنندگان، تولیدکنندگان، مالیات‌دهندگان و هزینه‌های دولت در بازار گندم (نان) ایران است. برای بررسی اثر رفاهی ناشی از سیاست قیمت تضمینی و یارانه‌ی مصرف نان توسط دولت از دو الگوی نموداری و تجربی در چارچوب رهیافت مقایسه‌ی ایستا استفاده شد. با مقایسه‌ی نتایج به دست آمده قبل و بعد از خروج مهاجران در سال ۱۳۸۰، میزان تغییر رفاه ناشی از این سیاست برآورد شد. هزینه‌های دولت و زیان اجتماعی به ترتیب ۵۷۳/۳ و ۴۷۴/۴ میلیارد ریال کاهش و رفاه مالیات‌دهندگان ۶۸۸/۰ میلیارد ریال افزایش نشان می‌دهد.

طبقه بندی JEL: Q18

واژه‌های کلیدی: مهاجران، سیاست نان ارزان، هزینه‌های دولت، مزاد رفاهی

* به ترتیب استاد و دانشجوی دوره‌ی کارشناسی ارشد اقتصاد کشاورزی دانشکده‌ی اقتصاد و توسعه‌ی کشاورزی دانشگاه تهران.

e-mail: hosseini_safdar@yahoo.com

مقدمه

شروع جنگ در کشورهای افغانستان و عراق از دهه‌های گذشته و اوضاع نابسامان اجتماعی و اقتصادی باعث شده است تا بسیاری از ساکنان این کشورها به کشورهای همسایه مهاجرت کنند. بسیاری از این مهاجران نیز به ایران رهسپار شده‌اند. بر اساس آمار انتشار یافته از سوی سازمان ملل متحد، در سال ۲۰۰۱ حدود ۱۷۴/۹ میلیون مهاجر در جهان وجود داشته است (گزارش مهاجرت جهانی، ۲۰۰۲). نتایج آماری سازمان ملل متحد در سال ۲۰۰۱ میلادی نشان می‌دهد که ایالات متحده‌ی آمریکا با ۳۵ میلیون نفر مهاجر بیش‌ترین تعداد مهاجرت را دارا می‌باشد. ایران نیز در بین ۱۵ کشور مهاجرپذیر جهان قرار گرفته است، به طوری که حدود ۲/۳ میلیون نفر مهاجر را که به طور عمده از کشورهای همسایه و هم‌جوار هستند، در خود جای داده است. براساس آمار موجود حدود ۱/۳ درصد از کل مهاجران جهان در ایران جای گرفته‌اند (گزارش مهاجرت جهانی، ۲۰۰۲). مهاجران در هر کشور پیامدهایی را بر زندگی اجتماعی و اقتصادی ساکنان آن کشور می‌گذارند. آن‌ها بازار کار و هزینه‌های دولت بابت پرداخت کالاهای اساسی (یارانه‌ها) به آن‌ها را تحت تاثیر قرار می‌دهند، به طوری که باعث بی‌تعادلی در بازار کار و افزایش هزینه‌های دولت برای پرداخت یارانه به کالاهای اساسی شده‌اند.

از دهه‌های گذشته بسیاری از کشورهای کم درآمد با اتخاذ سیاست‌های غذای ارزان، مواد غذایی را به صورت ارزان در دسترس مصرف‌کنندگان خود قرار داده‌اند. دولت ایران نیز با اتخاذ چنین سیاست‌هایی، مواد غذایی مختلف مانند نان، قند و شکر، پنیر و شیر، برنج و گوشت را به قیمت یارانه‌ای در اختیار مصرف‌کنندگان قرار داده است (حسینی، ۱۳۸۵، ص ۱۵۵). افزون بر ساکنان ایرانی، افرادی که از سایر کشورها به ایران مهاجرت کرده‌اند نیز مشمول چنین سیاست‌های یارانه‌ای شدند. بنابراین با توجه به این که مهاجران از کالاهای یارانه‌ای به قیمت موجود در بازار (قیمت متعارف) استفاده می‌کنند، بخشی از یارانه‌های پرداختی دولت نیز برای این گروه از مصرف‌کنندگان پرداخت می‌شود که این امر باعث

اثر رفاهی خروج مهاجران خارجی بر سیاست نان ...

افزایش هزینه‌های دولت شده است. خروج مهاجران افزون بر اثرات اجتماعی مفیدی که به همراه دارد، هزینه‌های دولت بابت پرداخت یارانه برای غذای ارزان را نیز کاهش خواهد داد. هدف این مطالعه بررسی اثرهای رفاهی خروج مهاجران بر رفاه مصرف‌کنندگان، تولیدکنندگان و مالیات‌دهندگان گندم در ایران و همین‌طور بررسی کاهش هزینه‌های دولت بابت پرداخت یارانه‌های غذای ارزان در ایران در اثر خروج مهاجران می‌باشد.

در این مطالعه به دلیل نبود آمار دقیقی از تعداد مهاجران خارجی در ایران، از آمار مربوط به سرشماری مهاجران افغان استفاده شد که با همکاری سازمان ملل متحد در ایران در سال ۱۳۸۰ انجام شد. آمار مربوط به مهاجران افغان از پایگاه آماری وزارت کشور، سازمان امور اتباع خارجی استخراج شد (وزارت کشور، ۱۳۸۰).

از پژوهش‌های پایه‌ای در زمینه‌ی کارایی و اثرات رفاهی ناشی از سیاست‌های بازتوزیع می‌توان به مطالعه‌ی گاردنر^۱ (۱۹۸۳)، سالهوفر^۲ (۱۹۹۵)، آلستون و هم‌کاران^۳ (۱۹۹۹) و آمید^۴ (۲۰۰۷) و حسینی و حسن‌پور (۱۳۷۹) اشاره کرد. حسینی و حسن‌پور (۱۳۷۹) در ارزیابی آثار رفاه اقتصادی و کارایی سیاست غذای ارزان در ایران با کاربرد روش مقایسه‌ی ایستا نشان دادند که سیاست غذای ارزان بسیار بیش‌تر از اندازه‌ای که رفاه مصرف‌کنندگان را افزایش داده است (به‌طور متوسط ۴۳۱۷ میلیارد ریال)، باعث کاهش رفاه تولیدکنندگان و مالیات‌دهندگان شده است (حدود ۲/۹ برابر افزایش رفاه مصرف‌کنندگان). زیان‌های اجتماعی حاصل از سیاست یاد شده حدود ۴۷/۷ درصد عواید مالیاتی دولت در سال ۱۳۷۶ بوده و از این رو، کارایی آن در انتقال درآمد بسیار پایین بوده است (۱۳ تا ۵۸ درصد).

در مورد آثار اجتماعی و رفاهی حضور مهاجران خارجی در ایران نیز مطالعه‌های فراوانی صورت گرفته است که می‌توان به پژوهش‌های کریمی موغاری (۱۳۸۲) و شاهنوشی و هم‌کاران (۱۳۷۹) اشاره کرد. کریمی موغاری به بررسی تاثیر مهاجران افغانی بر سطح دست‌مزد

-
- 1- Gardner. 1983
 - 2- Salhofer. 1995
 - 3- Aleston, et al. 1999
 - 4- Amid. 2007

و اشتغال در ایران پرداخته است. در این مطالعه برای تخمین تاثیر مهاجران افغان بر نرخ بی‌کاری، معادلات رگرسیونی تخمین زده شده است. نتایج نشان می‌دهد که کارگران افغانی در استان‌های پررونقی مانند تهران، اصفهان، خراسان و ... مشغول به کار شده‌اند که تقاضا برای نیروی کار ساده در آن‌ها بالا بوده است. از آن جا که کارگران ایرانی به سهولت می‌توانند در کشور جابه‌جا شوند، حضور کارگران افغانی در برخی از استان‌ها سبب افزایش نرخ بی‌کاری در نقاط شهری و روستایی این استان‌ها نشده است، ولی نرخ بی‌کاری در کل کشور بالا رفته است. گفتنی است که تاکنون اثرات اقتصادی و رفاهی ناشی از حضور مهاجران خارجی بر بازار کالاهای مشمول یارانه از جمله نان در ایران صورت نگرفته است.

روش تحقیق

الف) الگوی نموداری

برای بررسی اثرات رفاهی ناشی از ابزارهای سیاستی از دو الگوی نموداری و تجربی در چارچوب ره‌یافت مقایسه‌ی ایستا^۱ استفاده می‌شود. نمودار (۱) الگوی عرضه و تقاضای گندم و آثار رفاهی سیاست نان ارزان را در ایران نشان می‌دهد. عرضه و تقاضای داخلی گندم و تقاضای وارداتی گندم به ترتیب S_w ، D_w و W در نمودار یاد شده، نشان داده شده است. از آن جا که ایران کشوری کوچک فرض شده است، تقاضای وارداتی گندم به صورت خطی موازی محور افقی رسم می‌شود (حسینی، ۱۳۸۵، ص ۵۸۲). بنابراین (Q_d) مقدار تقاضا و (Q_s) عرضه‌ی گندم با توجه به قیمت مصرفی (P_c) و تضمینی (P_p) و نیز قیمت جهانی گندم (P_m) می‌باشند.

در این مطالعه جامعه به سه گروه مصرف‌کنندگان گندم (نان)، تولیدکنندگان گندم و مالیات‌دهندگان تقسیم می‌شود (حسینی، ۱۳۸۵، ص ۵۸۳). بنابراین رفاه گروه‌های گفته شده

1- Comparative static

اثر رفاهی خروج مهاجران خارجی بر سیاست نان ...

قبل و بعد از خروج مهاجران افغان از کشور با مازاد مصرف‌کنندگان (CS)^۱، تولیدکنندگان (PS)^۲ و مالیات‌دهندگان (TS)^۳ ارزیابی شد.

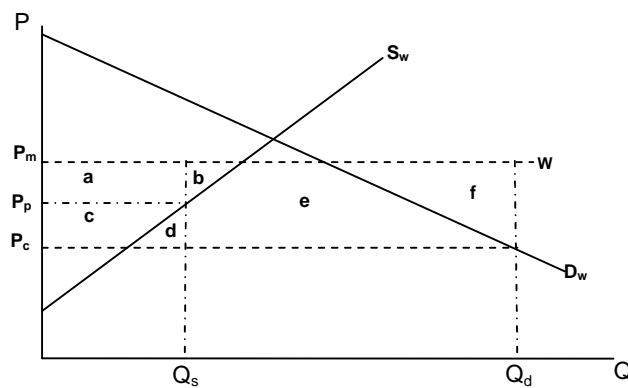
در این مطالعه به این نکته توجه می‌شود که مازاد مالیات‌دهندگان از حاصل ضرب مخارج دولت یا هزینه‌ی خزانه (TC) در هزینه‌ی نهایی بودجه‌ی دولتی^۴ $(1+\delta)$ ، حاصل می‌شود. δ پارامتری است که برابر متوسط کلیه‌ی هزینه‌های انتقال درآمد در نظر گرفته شده است. این پارامتر شامل هزینه‌های ناشی از مالیات‌بندی در بازارهای تامین‌کننده‌ی مالیات، هزینه جمع‌آوری مالیات و هزینه‌های اجرایی و اداری انتقال وجوه مالیاتی به مصرف‌کنندگان است (حسینی، ۱۳۸۵، ص ۱۸۶).

نمودار (۱) تغییرات رفاهی ناشی از به‌کارگیری سیاست غذای ارزان را نشان می‌دهد. مقدار $(a+b+c+d+e)$ افزایش رفاه مصرف‌کنندگان (CS)، مقدار $(a+b)$ نیز کاهش در مقدار رفاهی تولیدکنندگان داخلی (PS) را نشان می‌دهد. افزایش هزینه‌های دولت (TC) نیز برابر $(b+c+d+e+f)$ می‌باشد که موجب کاهش مازاد مالیات‌دهندگان (TS) به میزان $(1+(b+c+d+e+f))$ می‌شود. به این ترتیب زیان‌های اجتماعی^۵ ناشی از اتخاذ سیاست نان ارزان برابر $(b+f + (b+c+d+e+f))$ محاسبه می‌شود، که مقدار $(b+f)$ آن مربوط به زیان‌های مرده‌ی به وجود آمده در بازار گندم و مقدار $(b+c+d+e+f)$ ، زیان‌های اجتماعی به وجود آمده ناشی از اختلال‌های مربوط به سایر بازارها است (حسینی، ۱۳۸۵، ص ۵۸۴). نمودار (۱) تغییرات رفاهی عوامل تشکیل دهنده‌ی بازار را قبل از خروج فرضی مهاجران افغان از ایران به کشورشان نشان می‌دهد.

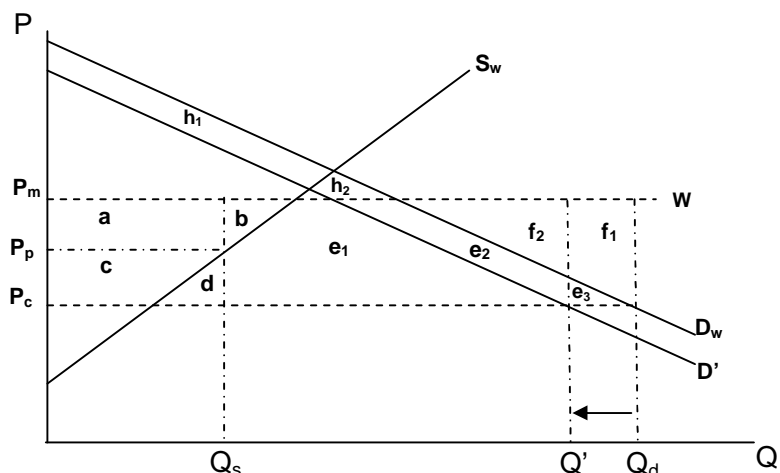
هنگامی که در یک کشور جمعیت کاهش پیدا می‌کند، تقاضا برای کالاهای مصرفی نیز کاهش می‌یابد. به سخن دیگر منحنی تقاضای آن کالا به سمت چپ منتقل می‌شود (کرامر و هم‌کاران، ۱۳۸۳، ص ۷۴). بنابراین با فرض این که خروج مهاجران افغان از ایران باعث کاهش

-
- 1- Consumer Surplus
 - 2- Producer Surplus
 - 3- Tax Payer Surplus
 - 4- Marginal cost public funds
 - 5- Dead Weight Loss

تعداد مصرف‌کننده و در نتیجه کاهش تقاضا خواهد شد، پس این کاهش جمعیت تقاضاکننده منجر به جابه‌جایی منحنی تقاضا به سمت چپ می‌شود (نمودار (۲)). در اثر این جابه‌جایی، وضعیت رفاهی عوامل بازار نسبت به حالت اولیه و اجرای سیاست نان ارزان تغییراتی را از خود نشان می‌دهد. رفاه مصرف‌کنندگان به میزان $(h_1 + h_2 + e_2 + e_3)$ کاهش می‌یابد. این مقدار کاهش را می‌توان به مصرف‌کنندگان افغان نسبت داد که باید به کشورشان بازگردند. تغییرات رفاهی تولیدکنندگان نسبت به قبل تغییر نمی‌کند. هزینه‌های دولت نیز نسبت به حالت قبل به میزان $(e_3 + f_1)$ کاهش خواهد یافت. در این حالت هزینه‌های دولت برابر مقدار $(b + c + d + e_1 + e_2 + f_2)$ می‌باشد که موجب کاهش مازاد مالیات‌دهندگان (TS) به مقدار $(1 + (b + c + d + e_1 + e_2 + f_2))$ می‌گردد. به این ترتیب زیان‌های اجتماعی در این حالت (خروج مهاجران افغان) برابر مقدار $(b + e_2 + f_2 + (b + c + d + e_1 + e_2 + f_2))$ است که مقدار $(b + e_2 + f_2)$ مربوط به زیان‌های اجتماعی ناشی از اختلال‌های مربوط به بازار گندم و مقدار $(b + c + d + e_1 + e_2 + f_2)$ نیز مربوط به اختلال‌های سایر بازارها در حالتی است که مهاجران افغان از ایران خارج می‌شوند.

نمودار (۱). الگوی نموداری تأثیرات رفاهی سیاست نان ارزان

نمودار (۲). الگوی نموداری سیاست نان ارزان پس از خروج مهاجران افغان

ب) الگوی تجربی

برای بررسی جبری تغییرات مزاد عوامل تشکیل دهنده بازار به توابع تقاضا و عرضه نیاز است. فرم کلی توابع تقاضا و عرضه، نمایی در نظر گرفته شده است (سالهوفر، ۱۹۹۶)، که به ترتیب به صورت توابع ۱ و ۲ در زیر بیان می‌شوند:

$$Q_s = BP_p \quad (۲) \quad Q_d = AP_c^\phi \quad (۱)$$

که در آن A و B کشش‌های خود قیمتی تقاضا و عرضه‌ی گندم را نشان می‌دهند، A و B نیز عرض از مبدا توابع تقاضا و عرضه و P_p و P_c به ترتیب قیمت تضمینی گندم و قیمت یارانه‌ای گندم برای مصرف‌کننده می‌باشند. روابط جبری تغییرات مزاد مصرف‌کننده (CS)، تولیدکننده (PS) و هزینه‌های دولت (TC) به ترتیب از روابط ۳ تا ۵ محاسبه می‌شوند.

$$CS = \frac{Q_d}{P_c^\phi (\phi + 1)} (P_m^{\phi+1} - P_c^{\phi+1}) \quad (۳)$$

$$PS = \frac{Q_s}{P_p (\phi + 1)} (P_p^{\phi+1} - P_m^{\phi+1}) \quad (۴)$$

$$TC = (Q_d - Q_s)(P_c - P_m) + Q_s(P_c - P_p) \quad (۵)$$

که در آن، P_m قیمت وارداتی گندم، Q_d مقدار تقاضای گندم (نان) (با توجه به این که درصد ضایعات و کاهش مقدار گندم مصرفی در پخت نان به طور دقیق مشخص نمی‌باشد در این مطالعه مقدار تقاضای نان معادل تقاضای گندم در نظر گرفته شد) و Q_s مقدار عرضه‌ی گندم می‌باشند.

به دلیل این که جمع‌آوری و مصرف مالیات توسط دولت هزینه‌هایی را به همراه دارد، پس برای به دست آوردن تغییر مازاد مالیات‌دهندگان (TS)، مقدار تغییر هزینه‌های دولت (TC) در هزینه‌ی نهایی وجوهات دولتی $(1+\delta)$ ضرب می‌شود. به این ترتیب تغییر مازاد مالیات‌دهندگان (TS) از رابطه‌ی زیر به دست می‌آید:

$$TS = (1 + \delta) TC \quad (6)$$

زیان‌های اجتماعی بازار گندم (DWL_w) و مجموع زیان‌های ناشی از سیاست نان ارزان (DWL_t) از روابط ۷ و ۸ بدست می‌آیند (حسینی، ۱۳۸۵، ص ۵۸۵):

$$DWL_w = |TC + PS| - CS \quad (7)$$

$$DWL_t = |PT| - CS \quad (8)$$

در رابطه‌ی ۸، PT برابر مجموع کاهش رفاه تولیدکننده و مالیات‌دهندگان است. زیان‌های مرده حاصل از سایر بازارها نیز برابر (TC) است که از رابطه‌ی $(DWL_t - DWL_w)$ قابل محاسبه می‌باشد.

محاسبه‌ی تغییرات رفاهی حاصل از خروج مهاجران افغان از ایران با استفاده از مقادیر جدید به دست آمده برای تقاضا و کلیه‌ی روابط بالا میسر خواهد بود. در حالت خروج مهاجران از ایران این مقادیر محاسبه می‌شوند و از مقادیر به دست آمده برای سیاست غذای ارزان قبل از خروج مهاجران کسر می‌شوند تا اثرات رفاهی ناشی از خروج آن‌ها در بازار گندم (نان) ایران نمایان شود.

نتایج و بحث

براساس آمار جمع‌آوری شده توسط وزارت کشور (سازمان امور اتباع خارجی) در سال ۱۳۸۰، حدود ۲/۳ میلیون نفر از مهاجران در ایران را افغان‌ها تشکیل می‌دهند.^۱ در سال یاد شده (P_c) قیمت آرد، (P_p) قیمت تضمینی گندم و (P_m) قیمت وارداتی گندم به ترتیب ۴۰، ۱۰۵۰ و ۱۰۹۲ ریال بود (امید، ۲۰۰۷، و وزارت بازرگانی). مقدار مصرف ۱۴/۹۹ میلیون تن و مصرف سرانه نیز ۲۳۲ کیلوگرم برآورد شده است (وزارت بازرگانی و شریف ۱۳۸۳). در این پژوهش کَشش‌های عرضه و تقاضا از مطالعه‌های پیشین در ایران (حسینی، ۱۳۸۵، ص ۳۱ و ۲۵) و مقدار متوسط هزینه‌های انتقال درآمد (δ) نیز از مطالعه‌ی حسینی و اسپریگز (۱۹۹۶) استخراج شده است.

کَشش عرضه‌ی مورد استفاده در این مطالعه مقدار ۰/۳۱ و کَشش تقاضا در محدوده‌ی ۳/۳ تا ۲۴/۴ است که دو مقدار ۳/۴۳ و ۸۲/۴ به عنوان حد میانگین این دو مقدار در نظر گرفته شد. با توجه به وجود یک مقدار برای کَشش عرضه، دو مقدار برای کَشش تقاضا و سه مقدار ۰/۱، ۰/۲ و ۰/۳ برای پارامتر متوسط هزینه‌های انتقال درآمد، شش راه‌گزین در ارتباط با اثرات رفاهی خروج مهاجران از ایران قابل بررسی است.

نخست آثار رفاهی ناشی از به کارگیری سیاست نان ارزان قبل از خروج فرضی مهاجران از ایران مورد بررسی قرار گرفت. راه‌گزین اول به عنوان نمونه انتخاب شد. بنابراین (CS₁) مازاد مصرف‌کنندگان نسبت به حالت دخالت نکردن دولت در بازار گندم، ۵۸۷۵/۹ میلیارد ریال افزایش یافته است، درحالی که (PS₁) مازاد تولیدکننده، ۵۲۶/۱ میلیارد ریال کاهش داشت. هزینه‌های پرداختی دولت در اثر خارج شدن از تعادل بازار به واسطه‌ی سیاست‌های حمایتی (قیمت تضمینی)، حدود ۱۵۲۴۰ میلیارد ریال و زیان مرده در بازار گندم و سایر بازارها (DWL₁) به واسطه‌ی اجرای این سیاست ۱۱۴۲۱ میلیارد ریال برآورد شد. گزینه‌های دیگر نیز به همین نحو قابل بحث و بررسی است، جدول (۱).

۱- به دلیل نبود آمار مدون و موجود در سال‌های اخیر، در این پژوهش از اطلاعات به دست آمده در سال ۱۳۸۰ استفاده شده است.

جدول (۱). آثار رفاهی اجرای سیاست نان ارزان پیش از خروج مهاجران

(واحد: میلیارد ریال)

راه‌گزین			CS ₁	PS ₁	TC ₁	TS ₁	DWL _w	DWL _t
۱			۵۸۷۵/۹	۵۲۶/۱	۴۵۲۴۶/۶	۴۶۷۷۱/۲	۹۸۹۶/۸	۱۱۴۲۱/۴
۲	۰/۳۱	-/۴۳	۵۸۷۵/۹	۵۲۶/۱	۴۵۲۴۶/۶	۴۸۲۹۵/۹	۹۸۹۶/۸	۱۲۹۴۶/۱
۳			۵۸۷۵/۹	۵۲۶/۱	۴۵۲۴۶/۶	۴۹۸۲۰/۶	۹۸۹۶/۸	۱۴۴۷۰/۷
۴			۲۷۰۷/۷	۵۲۶/۱	۴۵۲۴۶/۶	۴۶۷۷۱/۲	۱۳۰۶۲/۹	۱۴۵۸۷/۶
۵	۰/۳۱	-/۸۲	۲۷۰۷/۷	۵۲۶/۱	۴۵۲۴۶/۶	۴۸۲۹۵/۹	۱۳۰۶۲/۹	۱۶۱۱۲/۳
۶			۲۷۰۷/۷	۵۲۶/۱	۴۵۲۴۶/۶	۴۹۸۲۰/۶	۱۳۰۶۲/۹	۱۷۶۳۶/۹

ماخذ: یافته‌های پژوهش

اگر دولت ایران به اخراج مهاجران افغان از کشور مبادرت بورزد و زمینی خروج کلیه‌ی آن‌ها را فراهم نماید، حدود ۲/۳ میلیون نفر از متقاضیان نان در کشور کاسته خواهد شد (با این فرض که ۲/۳ میلیون نفر مهاجر افغان، مصرف‌کننده‌ی نان باشند). با توجه به مصرف سرانه‌ی ۲۳۲ کیلوگرمی مصرف نان در کشور و با فرض الگوی مصرف مشابه مهاجران افغان و ایرانیان، حدود ۰/۵۴ میلیون تن از مقدار تقاضای نان (گندم) در کشور کاسته و مصرف کل به ۱۴/۴۴ میلیون تن خواهد رسید. در این حالت نیز آثار رفاهی سیاست غذای (نان) ارزان بررسی شده است و نتایج آن در جدول (۲) بیان شده است.

جدول (۲). آثار رفاهی اجرای سیاست نان ارزان پس از خروج مهاجران

(واحد: میلیارد ریال)

راه‌گزین			CS ₁	PS ₁	TC ₁	TS ₁	DWL _w	DWL _t
۱			۵۶۶۲/۳	۵۲۶/۱	۴۴۶۷۳/۳	۴۶۱۴۰/۶	۹۵۳۷/۱	۱۱۰۰۴/۴
۲	۰/۳۱	-/۴۳	۵۶۶۲/۳	۵۲۶/۱	۴۴۶۷۳/۳	۴۷۶۰۷/۹	۹۵۳۷/۱	۱۲۴۷۱/۷
۳			۵۶۶۲/۳	۵۲۶/۱	۴۴۶۷۳/۳	۴۹۰۷۵/۲	۹۵۳۷/۱	۱۳۹۳۹
۴			۲۶۱۱/۲	۵۲۶/۱	۴۴۶۷۳/۳	۴۶۱۴۰/۶	۱۲۵۸۸/۱	۱۴۰۵۵/۵
۵	۰/۳۱	-/۸۲	۲۶۱۱/۲	۵۲۶/۱	۴۴۶۷۳/۳	۴۷۶۰۷/۹	۱۲۵۸۸/۱	۱۵۵۲۲/۸
۶			۲۶۱۱/۲	۵۲۶/۱	۴۴۶۷۳/۳	۴۹۰۷۵/۲	۱۲۵۸۸/۱	۱۶۹۹۰/۱

ماخذ: یافته‌های پژوهش

اثر رفاهی خروج مهاجران خارجی بر سیاست نان ...

با مقایسه‌ی نتایج به دست آمده قبل و بعد از خروج مهاجران، میزان تغییرات رفاهی ناشی از این سیاست برآورد شد. به واسطه‌ی خروج مهاجران از کشور (راه‌گزین‌های ۱ تا ۳)، رفاه مصرف‌کنندگان ۲۱۳/۶ میلیارد ریال کاهش یافته است، این کاهش رفاهی را می‌توان به مهاجران که مصرف‌کننده‌ی نان بودند نسبت داد، در حالی که هزینه‌های دولت و زیان اجتماعی در کلیه‌ی بازارها از جمله گندم، به ترتیب ۵۷۳/۳ و ۴۷۴/۴ میلیارد ریال کاهش و رفاه مالیات دهندگان ۶۸۸ میلیارد ریال افزایش داشته است. مازاد تولیدکنندگان نیز تغییری را از خود نشان نمی‌دهد، جدول (۳). بنابراین با توجه به نتایج به دست آمده اهمیت حضور مهاجران خارجی در کشور بیش از پیش نمایان می‌شود.

جدول (۳). تغییرات رفاهی حاصل از خروج مهاجران از ایران

(واحد: میلیارد ریال)

DWL _t	DWL _w	TS	TC	PS	CS	راه‌گزین
۴۱۷		۶۳۰/۷				۱
۴۷۴/۴	۴۵۹/۷	۶۸۸	۵۷۳/۳	۰	۴۱۳/۶	۲
۵۳۱/۷		۷۴۵/۳				۳
۵۳۲/۱		۶۳۰/۷				۴
۵۸۹/۵	۴۷۴/۸	۶۸۸	۵۷۳/۳	۰	۹۸/۵	۵
۶۴۶/۸		۷۴۵/۳				۶

ماخذ: یافته‌های پژوهش

نتیجه‌گیری و پیشنهادهای

نتایج به دست آمده نشان می‌دهد افزون بر این که دولت مبالغ هنگفتی را بابت سیاست نان ارزان به مصرف‌کنندگان ایرانی می‌پردازد، مهاجران خارجی نیز ۵۷۳/۳ میلیارد ریال بر بار مالی دولت می‌افزایند.

سازمان ملل متحد هر ساله مبالغی را برای امور مهاجران به ایران پرداخت می‌نماید. در سال ۱۳۸۰ (سال مورد مطالعه)، حدود ۱۷ میلیون دلار بابت هزینه‌های اردوگاه‌ها و موارد مصرفی

مهاجران به ایران پرداخت کرده است و دولت ایران نیز حدود ۱۴ میلیون دلار آن را صرف موارد خواسته شده از طرف سازمان ملل کرده است (UNHCR Global Reports 2000-2006). بنابراین مبلغ باقی مانده در مقایسه با هزینه‌های دولت بابت پرداخت یارانه‌ی نان مصرفی توسط مهاجران (۵۷۳/۳ میلیارد ریال) رقم بسیار ناچیزی است. افزون بر این، سایر کالاهای مصرفی از جمله شیر نیز با قیمت‌های یارانه‌ای عرضه می‌شود که مهاجران نیز از آن بهره‌مند می‌شوند، بنابراین پیش‌نهاد می‌شود که هر ساله گزارش‌های مستندی از هزینه‌های دولت بابت پرداخت به یارانه‌ی کالاهای اساسی که مهاجران نیز از آن منتفع می‌شوند به سازمان‌های مرتبط با مهاجران و پناهندگان از جمله سازمان ملل متحد، سازمان بین‌المللی مهاجرت و سازمان‌های وابسته ارایه و درخواست تامین این هزینه‌ها نیز مطرح شود.

منابع

- حسینی، س. ص. و حسن پور، ا. (۱۳۷۹). ارزیابی آثار رفاه اقتصادی و کارایی سیاست غذای ارزان در ایران. مجله‌ی علوم کشاورزی ایران، جلد ۳۱ (۳): ۵۹۰-۵۸۱.
- حسینی، س. ص. (۱۳۸۵). الگوی اقتصادی تحلیل قیمت و سیاست کشاورزی. انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول.
- جمشیدیها، غ. و عنبری، م. (۱۳۸۳). تعلقات اجتماعی و اثرات آن بر بازگشت مهاجران افغانی. پژوهش‌نامه‌ی علوم اجتماعی، ۲۳: ۴۸-۴۳.
- کرامر، جی ال. جنسن، سی دبلیو و ساوتگیت، دی سی. (۱۳۸۳). اقتصاد کشاورزی و کشاورزی تجاری. انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد، چاپ اول.
- کریمی موغاری، ز. (۱۳۸۲). تاثیر مهاجران افغان بر سطح دست‌مزد و اشتغال در ایران. فصل‌نامه‌ی پژوهش‌های اقتصادی ایران، ۸: ۸۸-۵۷.
- شریف، م. (۱۳۸۳). بررسی آثار تعیین قیمت گندم بر تولید آن در ایران. فصل‌نامه‌ی اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال دوازدهم، تابستان، ۴۶: ۱۵۹-۱۸۹.

اثر رفاهی خروج مهاجران خارجی بر سیاست نان ...

شاهنوشی، ن. و هم‌کاران. (۱۳۷۹). آثار حضور نیروی کار افغان بر شاخص‌های اجتماعی اقتصادی جامعه‌ی کشاورزی ایران: مطالعه‌ی موردی استان خراسان. فصل‌نامه‌ی اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال هشتم، پاییز، ۳۱: ۴۱۶-۱۸۷.

مرکز آمار ایران. سال‌نامه‌های آماری ایران، سال‌های مختلف.

موسسه‌ی پژوهش‌های بازرگانی. (۱۳۸۴). گندم و سیاست‌های حمایتی از آن در ایران. معاونت پژوهش‌های بازرگانی اقتصادی، چاپ و نشر بازرگانی، تیرماه ۱۳۸۴.

نجفی، ب. (۱۳۸۰). بررسی سیاست‌های دولت در زمینه‌ی گندم: چالش‌ها و راه‌یافت‌ها. فصل‌نامه‌ی اقتصاد کشاورزی و توسعه، ۹ (۳۴): ۴۱-۷.

وزارت بازرگانی. (۱۳۸۴). عمل‌کرد وزارت بازرگانی طی دوره‌ی ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۴. اداره‌ی کل روابط عمومی وزارت بازرگانی.

وزارت کشور، پایگاه آماری سازمان امور اتباع خارجی. آمار مربوط به سرشماری مهاجران افغان در سال ۱۳۸۰.

Alston, J. M., Smith, V. H., Acquaye, A. and Hosseini, S. (1999). "Least cheap-food policies: Some implication of international food aid", *Agricultural Economics*, 20: 191-201.

Amid, J. (2007). "The dilemma of cheap food and self-sufficiency: The case of wheat in Iran", *Food Policy*, 11: 1-16

Gardner, B. (1983). Efficient Redistribution through Commodity Markets, *American Agricultural Economics Association*, 225-234.

Sulhofer, K. (1996). "Efficient income redistribution for a small country using optimal combined instruments", *Agricultural Economics*, 13: 191-199.

Hosseini S. S. and Spriggs, J. (1998). Iranian wheat policy: Implication for trade World trade organization, Westview Press. 101-112

International Migration Report (2002). United Nations, New York.

World Migration (2005). (Cost and benefit of international migration), International Organization for Migration, IOM World Migration Report Series. www.FAO.org

UNHCR Global Reports (2000-2006).